

14.12.2011

Opetushallitus
Pääjohtaja Timo Lankinen
Johtaja Pasi Kankare

Asia: Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon osaamisalojen suorittamismahdollisuudet

Opetushallitus on keväällä 2011 (OPH Tiedote 30.5.2011, 55/2011) täsmentänyt 1.8.2010 voimaan astunutta sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteet – määräystä (OPH 17/011/2011). Tuolloin tiedotettiin, että jokaisella osaamisalaa suorittavalla tulee olla hyväksytysti suoritettu kolme ensimmäistä, kaikille yhteistä tutkinnon osaa: Kasvun tukeminen ja ohjaus, Hoito ja huolenpito sekä Kuntoutumisen tukeminen, ennen osaamisalan tutkintotilaisuutta. Aiemmassa linjauksessaan Opetushallitus (OPH Tiedote 28.8.2003, 32/2003) tulkitsi tutkinnon perusteita siten, että aiemman terveydenhuoltoalan tutkinnon suorittaneilla, rekisteröidyillä terveydenhuollon ammattihenkilöillä oli mahdollisuus suorittaa tuolloin voimassa olleiden tutkinnon perusteiden mukainen valinnainen ammatillinen tutkinnon osa. Tuon linjauksen perustana olivat lukuisat työelämästä sekä tutkinnon järjestäjiltä tulleet perustellut esitykset.

Mahdollisuutta valinnaisen ammatillisen osan suorittamiseen aiemmin suoritettun tutkinnon perusteella käytettiin runsaasti. Tiukentunut linjaus onkin nyt aiheuttanut koulutuksen ja tutkinnon järjestäjien suunnalta paljon huolestuneita yhteydenottoja tutkintotoimikunnalle. Asiaan liittyviä yhteydenottoja on tullut runsaasti myös sosiaali- ja terveysalan työntekijäjärjestöihin.

Tutkintotoimikunnassa on edustettuna alan työnantajataho, työntekijätaho sekä opetusala. Kolmikannalla on yhtenevät näkemykset osaamisalan suorittamisedellytyksistä. Sosiaali- ja terveysalan tutkintotoimikunta ja Examenskommissionen inom social- och hälsovårdbranchen yhdessä ammattijärjestöjen JHL ry, SuPer ry ja Tehy ry kanssa esittävät, että Opetushallitus huolellisesti pohtisi ja arvioisi uudelleen viranomaismääräyksensä tältä osin.

Nykyisessä hallitusohjelmassa painotetaan mm. elinikäisen oppimisen edistämistä, aiemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä työurien pidentämisen tarvetta niin alku- kuin loppupäässäkin. Miten tähän sopii aiempien tutkintojen ja sen lisäksi alan työtehtävissä toimimisen tuottaman osaamisen

evääminen kokonaan. Onko tarkoituksenmukaista, että kaikkien työelämässä jo toimivien, aiemman tutkinnon perusteella terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaisesti terveydenhuollon ammattihenkilöinä rekisteröityjen tai nimikesuojatun ammattinimikkeen käyttöön oikeuttavien terveydenhuollon ammattihenkilöiden asemaa heikennetään ja edellytetään, että he suorittavat kokonaan alan nykyisessä tutkintorakenteessa olevan sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon. Nämä henkilöt ovat lisäksi kartuttaneet ammatillista osaamistaan toimimalla alan työtehtävissä. Työkokemuksella kerrytetyn osaamisen näkyväksi tekeminen on ollut yksi lähtökohta koko näyttötutkintojärjestelmän kehittämiseksi.

Työurien pidentämisen lisäksi yhteiskunnassamme kannetaan huolta työelämässä toimivien hyvinvoinnista ja pyritään löytämään keinoja ikääntyvien työntekijöiden tukemiseen. Yksilötasolla ajatellen on mahdollisuudelle osaamisen ”päivittämiseen” suuri merkitys. Sen kautta voidaan vaikuttaa ammattihenkilöiden motivoitumiseen ja tehtäviin sitoutumiseen, jopa työhyvinvointiin merkittävästi. Kokeneiden ammattihenkilöiden olisi mahdollista pätevyitä osaamisalalla, jolla he ovat mahdollisesti jo työelämässä pitkään toimineet. Toisaalta se antaisi mahdollisuuden täydentää ammattitaitoa alan sisällä toisen tyyppiin tehtäviin ja mahdollistaa siten siirtymistä alan sisällä vaihtelevien rekrytointipaineiden mukaisesti. Tämä on ollut yksi laaja-alaisen tutkinnon lähtökohta.

Terveydenhuollon ammattihenkilöiden lisäksi toimii alalla lukuisia määriä sosiaalialan aiemman koulutuksen kautta valmistuneita työntekijöitä esim. kodinhoitajia. Heidän työtehtävänsä ovat sosiaali- ja terveysalan muutosten myötä muuttuneet paljon. Heille on jo työelämässä kertynyt runsaasti osaamista ja olisi perusteltua antaa heille mahdollisuus osoittaa osaamisensa ja tarvittaessa täydentää sitä osaamisalojen suorittamismahdollisuudella. Erityisesti haasteita on kotihoidon puolella. Vanhustyön osaamisala yhdistettynä aiempaan tutkintoon palvelisi kasvavaa palvelutarvetta ikääntyvän väestön palvelujen tuottamisessa.

Tällä hetkellä aiempia tutkintoja suorittaneiden (esim. perushoitajien tai lastenhoitajien) on mahdollista osallistua sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon osaamisalan näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen. Tällöin olemassa oleva ammattitaito jää kuitenkin osoittamatta, koska tutkintotilaisuutta ei järjestetä. Todistus valmistavaan koulutukseen osallistumisesta osoittaa vain koulutukseen osallistumisen. Tutkinnon osan suorittamisesta annettava todistus osoittaisi luotettavalla tavalla henkilön ammattitaidon ko. osaamisalalla.

Opetushallitus on tiedotteessaan keväällä 2011 perustellut ratkaisua ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja muiden säädösten edellyttämällä henkilökohtaistamismenettelyillä. Henkilökohtaistaminen on kaikin puolin puollettava ja myönteinen kehitys ammatillisessa koulutuksessa, mutta se edellyttää resursseja koulutusorganisaatioilta, tutkinnon suorittajalta sekä työelämän

osapuolilta. Riittävätkö resurssit missään, jos edellytetään jo sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiksi valmistuneiden suorittavan tutkintonsa yhä uudelleen? Tarvitseeko kaikista perushoitajista, lastenhoitajista jne. todella valmistaa lähihoitajia?

Tutkintojen järjestäminen on määrällisesti yhä lisääntymässä (vrt. Kesun:n aloituspaikat jne.) Tässä tilanteessa olisi todella järkevää ja perusteltua hyödyntää jo olemassa olevaa, valvottua (Valvira) ammattitaitoa ja antaa mahdollisuus osaamisalan suorittamiseen tutkinnon osana.

Työelämässä toimii vielä huomattavan suuri määrä ennen näyttötutkintojärjestelmää sosiaali- ja terveysalalle valmistuneita alan ammattihenkilöitä. 1990-luvun alussa silloisen koulutus- ja tutkintorakenteen mukaisesti alalle valmistuneet ovat työmarkkinoiden käytössä vielä reilusti yli kymmenen vuotta.

Alan työtehtävät edellyttävät ja ammatinharjoittamislakikin velvoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöitä ylläpitämään ammatillista osaamistaan. Nykyinen täydennyskoulutusvelvoite ei toteudu. Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon osaamisalat tuottaisivat todellista ammattitaitoa täydentävää osaamista.

On myös pidettävä mielessä alan yleinen ja huolestuttava ilmiö. Sosiaali- ja terveysalan tutkinnon suorittaneista 8 – 14 % (THL, Ailasmaa 2009) toimii työmarkkinoilla muiden alojen tehtävissä. Työelämän kehittämisen ja työpaikkojen vetovoimaisuuden lisäämisen ohessa osaamisalan suorittamisen mahdollistaminen voisi toimia keinona motivoida ja sitouttaa henkilöstöä alalle, jolla on aukottomasti osoitettu koulutetun ja osaavan työvoiman kasvava tarve.

Tulee myös ottaa huomioon, että opistotasaisen sairaanhoitaja- ym. tutkinnon suorittaneilla ei osaamisen tunnustaminen käytännössä toteudu. Huolimatta opetusministeriön ohjaavista asiakirjoista ja velvoittavista määräyksistä, käytännön tasolla toimintaa ei vielä ole implementoitu. Onko koulutuspoliittisesti todella tarkoituksenmukaista ja perusteltua edellyttää alan tutkinnon jo suorittaneilta tutkinnon uudelleen suorittamista kaikilla koulutuksen tasoilla? Tämä ei vastaa opintoaikojen lyhentämisen yleisiin tavoitteisiin.

Samanaikaisesti edellä kuvattujen ratkaisujen kanssa mahdollistetaan toisaalla tehdyillä koulutus- ja työvoimapolitiittisilla ratkaisuilla sosiaali- ja terveysalan työtehtäviin siirtyminen kevyemmällä osaamisella. Työ- ja elinkeinohallinnon rahoituksella järjestetään kokeiluhankkeena mahdollisuus suorittaa vain kaksi tutkinnon osaa sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta. Hankkeen yhteydessä on puhuttu ns. hoiva-avustajista, jotka suorittavat ilman aiempaa alan tuntemusta ja työkokemusta perustutkinnosta tutkinnon osat: Kasvun tukeminen ja ohjaus sekä Kuntoutumisen tukeminen. Työelämän tilanteissa nämä henkilöt eivät ole valvonnan piirissä olevia terveydenhuollon ammattihenkilöitä. On kuitenkin olemassa suuri riski

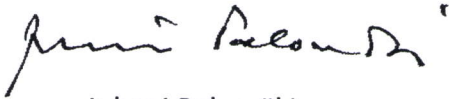
siihen, että käytännön tilanteissa heidän työtehtäviinsä sisältyy toimintoja, joihin heidän ammatillinen osaamisensa, eikä kelpoisuutensa riitä.

Opetushallituksen määräykseen sosiaali- ja terveysalan perustutkinnosta ollaan parhaillaan tekemässä muutoksia mm. Sora-lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Suunnitelmissa on tehdä muutoksia myös valinnaisia tutkinnon osia koskevaan lukuun. Tässä yhteydessä olisi perusteltua täsmentää määräystä myös tutkinnon suorittamisjärjestykseen liittyen. Osaamisalojen suorittamisen mahdollistaminen jo alan tutkinnon suorittaneille ja työkokemuksella ammattitaitoaan lisänneille henkilöille olisi työelämän todellisia tarpeita vastaava päätös. Tämänäsuuntaisia ratkaisuja edellytetään myös Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa, joka on parhaillaan valmistelussa.

Helsingissä 14.12.2011

Jarkko Eloranta
puheenjohtaja
JHL ry

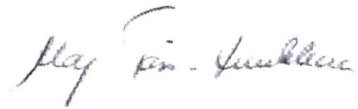
Juhani Palomäki
SuPer ry
puheenjohtaja

Jaana Laitinen-Pesola
Tehy ry
puheenjohtaja

Soila Nordström
Sosiaali- ja terveysalan
tutkintotoimikunta
puheenjohtaja

Maj Törn-Luukkaa
Examenskommissionen inom
social- och hälsovårdbranchen
ordförande